

SUN'YI INTELLEKTNING INGLIZ TILI TA'LIMIDAGI ROLI

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Toshkent.

Ingliz tili integrallashgan kursi No1 kafedrası stajyor-o'qituvchisi

Umirzoqova Sevaraxon Ziyomitdin qizi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada sun'iy intellekt (AI) texnologiyalarining ingliz tili ta'limidagi o'rni va pedagogik ahamiyati tahlil qilinadi. SI asosidagi adaptiv platformalar, avtomatik baholash tizimlari, chat-botlar va interaktiv ilovalar EFL darslarida keng qo'llanilmoqda. Maqolada AI ning individualizatsiya, tezkor fikr-mulohaza, motivatsiya va til ko'nikmalarini mustahkamlashdagi afzalliklari, shuningdek, texnik, etik va pedagogik cheklovlari muhokama qilinadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, AI ta'lim jarayonini samarali qo'llash uchun infratuzilma, o'qituvchilarning malakasi va aniq pedagogik yo'riqnomalar zarur.*

Kalit so'zlar: *Sun'iy intellekt, ingliz tili ta'limi, EFL, adaptiv o'qitish, avtomatik baholash, raqamli ta'lim.*

KIRISH

Texnologik rivojlanish va raqamli transformatsiya davrida sun'iy intellekt (SI) ta'lim sohasida muhim o'zgarishlar keltirib chiqarmoqda. SI texnologiyalari o'qitish va o'rganish jarayonini avtomatlashtirish, individualizatsiya qilish hamda interaktiv muhit yaratish imkonini beradi. Ingliz tili ta'limida SI adaptiv o'quv platformalari, avtomatik fikr-mulohaza tizimlari, virtual yordamchilar va chat-botlar orqali qo'llanilmoqda. Globalizatsiya sharoitida ingliz tili nafaqat kommunikatsiya vositasi, balki akademik va kasbiy muvaffaqiyat uchun zarur kompetensiya hisoblanadi. Shu sababli SI ta'lim jarayonini samarali va zamonaviy qilishda muhim vosita sifatida qaralmoqda.

AI ning ingliz tili ta'limidagi afzalliklari

AI texnologiyalari ingliz tilini o'rganishni individualizatsiya qilishga imkon beradi. Adaptiv platformalar o'quvchining darajasi, o'rganish sur'ati va xatolarini tahlil qilib, mos mashqlar va qo'shimcha materiallar taklif qiladi. Bu yondashuv "bir o'lcham hamma uchun" modelidan farqli ravishda har bir o'quvchining ehtiyojini inobatga oladi (Russell & Norvig, 2016). Shuningdek, SI tizimlari yordamida yozma ishlar, testlar va talaffuz mashqlari avtomatik baholanadi. Avtomatik fikr-mulohaza o'quvchiga xatolarini tez aniqlash va qayta ishlash imkonini beradi, bu esa til ko'nikmalarini mustahkamlash jarayonini tezlashtiradi (Li & Hegelheimer, 2013).

1) Individualizatsiya va adaptiv ta'lim

AI tizimlari o'quvchilarning yutuqlarini kuzatib, ularning zaif tomonlarini aniqlaydi va moslashtirilgan vazifalarni taklif qiladi. Bu, ayniqsa, grammatika, leksika va tinglab tushunish bo'yicha qo'shimcha mashqlarni talab qiladigan o'quvchilar uchun samarali. Individualizatsiya o'quvchilarni motivatsiya qiladi va o'rganish jarayonini samaraliroq qiladi (Vygotsky, 1978).

2) Avtomatik baholash va tezkor fikr-mulohaza

Avtomatik baholash tizimlari o'qituvchining ish yukini kamaytiradi va o'quvchilarga darhol qayta aloqa beradi. Bu, ayniqsa, katta sinflarda baholashni osonlashtiradi. Shuningdek, avtomatik tahlil yordamida o'quvchilar xatolarini ko'rib chiqib, o'z xatolarini tuzatish orqali mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi (Mishra & Koehler, 2006).

3) Til ko'nikmalarini mustahkamlash

AI asosidagi platformalar leksika, grammatika, yozma nutq va talaffuz bo'yicha interaktiv mashqlar taqdim etadi. O'quvchilar real hayotiy vaziyatlarda chat-botlar bilan muloqot qilib, kommunikativ ko'nikmalarni mustahkamlashi mumkin. Bu CLT (communicative language teaching) yondashuvi bilan mos keladi, chunki AI kommunikatsiyani rag'batlantiradi va vazifaga yo'naltirilgan mashg'ulotlarni qo'llab-quvvatlaydi (Richards & Rodgers, 2014).

4) Motivatsiya va qiziqishni oshirish

O'yin elementlari (gamification), interaktiv vazifalar va real hayotiy kontekstlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. AI vositalari orqali o'quvchilar o'z progressini ko'rishi, mukofot tizimlari orqali rag'batlanishi mumkin, bu esa o'rganishni qiziqarli qiladi (Warschauer & Healey, 1998).

AI ning cheklovlari va xavotirlar

AI ning ta'lim jarayonida qo'llanilishi bilan bog'liq bir qator cheklovlar mavjud. Birinchi navbatda, texnik infratuzilma muammolari – internet tezligi pastligi, qurilmalar yetishmasligi va texnik nosozliklar – AI vositalarini samarali qo'llashga to'sqinlik qiladi. Ikkinchidan, AI ba'zan noto'g'ri yoki noaniq javoblar berishi mumkin, bu esa o'quvchining noto'g'ri ma'lumotga asoslanib o'rganishiga olib keladi. Shuning uchun o'qituvchi yakuniy baholash va nazoratni amalga oshirishi kerak (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010). Uchinchidan, axborot xavfsizligi va etik masalalar ham dolzarb: talabalarning shaxsiy ma'lumotlari, plagiarizm va SI vositalaridan noto'g'ri foydalanish xavfi mavjud. Shu sababli SI dan foydalanishda aniq qoidalar va etik normalar joriy etilishi zarur.

AI integratsiyasini samarali amalga oshirish bo'yicha tavsiyalar

AI integratsiyasini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun bir nechta chora-tadbirlar tavsiya etiladi. Avvalo, o'qituvchilar uchun AI vositalarini pedagogik maqsadlarda qo'llash bo'yicha doimiy malaka oshirish kurslari tashkil etilishi

kerak. Ikkinchidan, maktab va ta'lim muassasalarida infratuzilmani mustahkamlash – internet tarmog'i, kompyuter va mobil qurilmalar bilan ta'minlash zarur. Uchinchidan, dars rejasida AI vazifalarini aniq belgilab, ularni til ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirish muhim. To'rtinchidan, talabalarga raqamli savodxonlik va axborot xavfsizligi bo'yicha ko'nikmalarni shakllantirish kerak. Oxirgi navbatda, AI vositalaridan pedagogik maqsadda foydalanish uchun etik qoidalar ishlab chiqilishi lozim.

XULOSA

Sun'iy intellekt ingliz tili ta'limida samarali vosita bo'lib, o'quv jarayonini individualizatsiya qilish, tezkor fikr-mulohaza berish, motivatsiya va til ko'nikmalarini mustahkamlash imkonini yaratadi. Biroq, uning muvaffaqiyati texnik infratuzilma, o'qituvchilarning malakasi va etik qoidalar bilan bog'liq. Shu sababli SI integratsiyasini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun ta'lim muassasalari, o'qituvchilar va o'quvchilar birgalikda ishlashi lozim. Kelajakda SI va til ta'limi integratsiyasini yanada rivojlantirish uchun qo'shimcha tadqiqotlar va amaliy tajribalar talab etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. **MIS Quarterly*, 13*(3), 319–340.
2. Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. T. (2010). Teacher technology change: How knowledge, confidence, beliefs, and culture intersect. **Journal of Research on Technology in Education*, 42*(3), 255–284.
3. Li, Z., & Hegelheimer, V. (2013). Mobile-assisted grammar exercises: Effects on self-editing in L2 writing. **Language Learning & Technology*, 17*(3), 135–156.
4. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. **Teachers College Record*, 108*(6), 1017–1054.
5. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). **Approaches and methods in language teaching** (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
6. Russell, S., & Norvig, P. (2016). **Artificial intelligence: A modern approach** (3rd ed.). London: Pearson.
7. Vygotsky, L. S. (1978). **Mind in society: The development of higher psychological processes**. Cambridge, MA: Harvard University Press.
8. Warschauer, M., & Healey, D. (1998). Computers and language learning: An overview. **Language Teaching*, 31*(2), 57–71.
9. Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – where are the educators? **International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16*(1), 39.